

XVI.

MARGIT-SZIGETI ÉPÍTKEZÉSEK.

Közli:

Ney Béla.

Ybl Miklós építész úr szívésségéből a Margit-szigeti órjás szabású s valóban világ-érdekű építkezések technikai ismertetését van szerencsénk ezennel megkezdeni.

A Buda és Pest felső részei között fekvő Margit-sziget köztudomásúlag József főherceg ö cs. kir. Főnségének felejthetetlen József nádorunk fiának tulajdona, ki főnséges atyjának hazánk és nemzetünk iránti vonzódásával annak egyszersmind a művészetek iránti szeretetét is teljes mértékben öröklé. Az is köztudomású dolog immár : hogy a főnséges Főherceg a szóban forgó szigetet egy világ-fürdő helyéül szánta, s ezzel nemcsak a testvér fővárosokat ajándékozandja meg egy nagybecsű drága-gyönggyel, hanem a külföldet illetőleg is nevezetes vonzerőt létesít. Azt pedig : hogy mily szolgálatot tesz ez által a főnséges építkező művészeti és technikai ügyünknek ; alig lehetne kiszámítani.

Ez alkalommal, midőn az egész szigetnek térrajzát s e mellett az Ybl geniális ónja tervezte telepzést s annak általános látképét mutatjuk be olvasóinknak, nem leend érdektelen azon programmal is megismerkednünk, mely a tervezésnél irányadó volt, s melyből legegyszerűbb módon ismerkedhetünk meg a tervezésnél számba vett technikai viszonyokkal. A szakértő szemlélő ebből rögtön azt is kivehetendi : mily módon és mennyiben felel meg a tervezet a programm kívánalmainak.

A programm így hangzik :

A Margit-szigeten foganatba vett artézi-kútúrás kedvező eredménye — az abból nyert ásvány-víznek mind mennyisége, mind minőségét tekintve — továbbá a sziget kedvező fekvése és tulajdonai egyaránt alkalmassá teszik azt oly fürdő-telep létesítésére, mely minden tekintetben megfelelő legyen egy világ-fürdő nevének. Erre nézve mindenek előtt szükséges : hogy a létező és természet-adta tényezőkkel megismerkedjünk.

Az artézi kútból kifakadó használható vízmennyiség — az eddigi mérések szerint — $2\frac{1}{2}$ lábnyi magas felszökéssel a föld színe fölött s a forrás helyén 90000 köbláb, vagyis körülbelől 50.000 akót tesz 24 óránként. A víz hőfoka 35° R. Ez adattal a létesítendő telep kiterjedésének határai adva vannak, föltéve, hogy a más fördőknel nyilvánuló tapasztalati adatokat tekintetbe vesszük. Második szabályzóul a tervezésre nézve a sziget alakja és terület viszonyai vehetők, s e végből szükséges azoknak pontos ismerete.

A Margit-sziget Buda-Pest határában van s a Dunát két ágra osztja, melyek közül a nyugoti vagyis budai ág körülbelől 250, a keleti vagyis pesti pedig 200 öl széles. A sziget éjszaki csúcsától a déliig egyenes vonalban mérve 1113 öl hosszú s legnagyobb szélességében 190 ölnyi. Fölülete általán véve lapos, természetes, csekély mélységű katlanok s természetes és mesterségesen készített, de szintén csekély méretű emelkedésekkel. A foganatba vett lejtmerések azt mutatják: hogy a partok meglehetősen egyenlő magassággal bírnak, nagyobb részt 17—18 lábbal a 0 vízállás fölött; s míg a keleti oldalon meredek lejtővel bírnak, azalatt a nyugati oldal oly természetű, hogy a part az éjszaki csúcstól egész körülbelől a zárdaromtól átellenes pontig szintén meredélyes, de innen kezdve a lejtő 30 ölnyivel beljebb húzódik, a kastélynál 15 ölnyire közeledik a közönséges vízállás széléhez s így vonúl többször gyengén hajló vonalal a déli csúcsig. A mellékelt tér rajzon a sziget jelenleg főnálló építményei is megvannak jelölve; a) a létező majorságot, b) a kastélyt, c) az artézi kutat, d) a zárdaromokat és e) a kisebb romot jelenti.

A létesítendő fordó-telep helyéül ezek szerint azon tér legalkalmasabbnak látszik, mely a nagy zárda-rom s a most is főnálló kastélyépület között terül el.

A fölhasználható térség kiterjedései tehát éjszokról délre 200, keletről nyugotra 190 ölet tesznek. A fölvevett szelvényekből az tűnik ki: hogy a fölület e részen mélyebben fekszik, hogy tehát a telep netaláni vízár ellen biztosításék, kellő intézkedések teendők. Megjegyzendő még, hogy a nyári magas vízállások mérete átlagosan véve 18' 0-án fölül; 1838-ban pedig a legmagasabb vízállás 29 láb, 6 hüvelyk volt 0 fölött.

A telep tervezésénél figyelembe veendő:

1. A sziget okvetlen valamely közlekedési módot igényel a testvér fővárosokkal; mire nézve megjegyztetik, hogy a sziget déli csúcsának összekötése az építendő vasuti híddal talán lehetségessé válhatnék, s így idővel talán közvetlen közlekedés is jöhetne létre.

2. A telep középpontjától 446 ölnyire létező artézi kúttól a létesítendő fordó-épületekhez megfelelő vízvezető csövezetről is kell gondoskodni.

3. Az építkezésre a közel környéken található kitünő homokkő, jó minőségű téglá és szép vörös lapolható márvány kínálkozik.

Ezen viszonyok tekintetbe vételével, s azon gyakorlati tapasztalati adatok kellő felhasználásával, melyeket már főnálló első rangu földhelyek szolgáltatnak, még a következő pontok veendő figyelembe:

Hogy a létesítendő fürdő-telep tökéletes lehessen: szükséges, hogy mindennemű fürdőt tartalmazzon, még pedig: kád-kő-tükör- és gőzfürdőt, továbbá uszodát is. Azon vendégek részére, kik hosszabban szándékoznak a fürdőben időzni, alkalmas lakások rendezendők be, ezenkívül mindennemű szórakozási és üdítő helyek építendők, u. m. társalgási terem, vendéglő-, kávé-, tánc- és hangverseny helyiségek, valamint árucsarnokok is. Sétákra a máris foganatba vett sétányok szolgálndnak, mindazáltal e tekintetben földött sétahelyek által is gondoskodva legyen, s a kerti sétányok a fürdő-teleppel a szép- és célszerűségnek megfelelő módon hozassanak kapcsolatba.

Ezen, megemlített helyiségeken kívül természetesen még a fürdő-üzlet-hez szükséges segédépületek is igényeltetnek.

Mindezen igények tekintetbe vételével s folytonosan szem előtt tartva a létesítendő telep világfürdői hivatását, a tervezésnek olyképp kell történnie: hogy az egyes részek építése rendes egymásutánban történhessék, mindazonáltal végül egy szerves és építészet-művészeti egészet képezzen.

Ezenkívül a programba fölvétetett:

Egy nyári palota építése a sziget főnséges birtokosa számára és pedig ugyanazon helyen, hol eddig is a kastély áll, és az ott lévő épületrészek megtartásával. Továbbá:

Célszerűnek látszik kisebb nyári lakok építése is a sziget különböző pontjain, valamint üvegházak létesítése és a most főnálló majorságnak egy vendéglő helylyé átalakítása a szegényebb sorsu szigetlátogatók részére.

Egyéb, magára a fürdő-telepre vagy általán a szigetnek, mint mulató- és üdítő helynek célirányos átalakítására nézve kívánatos vagy szükségesnek bizonyuló intézkedésekre nézve a tervező szabadon mozoghat, ha a tervezendő dolgok a telepnek tökéletesítésére szolgálnak.

Mindezek alapján a szigeten létesítendő világ fürdő-telep terveinek technikai és költségviszonyi kidolgozása kívántatik.

Eddig a program. Jövőre a tervezet és egyes részletek kiviteli módjának magyarázatát fogjuk megkezdni.